

Іванов В. В., Корицька А. Є., здобувачка вищої освіти 4 курсу групи ФК-171
Науковий керівник: **Шишкіна О. В.**, д.е.н., доцент
Національний університет "Чернігівська політехніка" (м. Чернігів, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ БАНКУ

Нестабільність фінансового ринку та кризові явища, що відбуваються у національній і світовій фінансовій системі супроводжуються значним зменшенням реальної вартості банківських активів і як наслідок вилученням значних коштів з обороту для формування резервів на покриття можливих втрат від активних операцій. В зазначених умовах підвищується необхідність вдосконалення існуючих стратегій щодо виявлення, оцінювання та оптимізації фінансових ризиків, що особливо актуалізується в умовах невизначеності зовнішнього і внутрішнього середовища.

Трансформації, що відбувались в останні роки у банківській системі України, виявили сукупність теоретичних і практичних проблем, у тому числі пов'язаних із тим, що функціям управління ризиками в комерційних банках не приділяється достатньої уваги, що створює певну загрозу ефективності функціонування всього банківського сектору загалом.

На збільшення рівня ризиків в банківській діяльності можуть впливати такі фактори зовнішнього і внутрішнього середовища:

- неочікувані і непрогнозовані макро-, мезо-, та макросередовища;
- необхідність вирішення завдань, які не відповідають компетенції або досвіду менеджерів банку;
- зволікання з прийняттям рішення щодо впровадження певних заходів, спрямованих на мінімізацію ризику (тобто проведення пасивної, а не активної політики управління ризиками);
- неправильно визначені методи і прийоми управління ризиком;
- помилки в оцінці рівня ризиків та можливості прийняття їх банком [1].

У процесі здійснення банківських операцій банки наражаються на численні загрози і ризики. Банківська діяльність є найбільш ризикованою серед інших видів діяльності суб'єктів фінансового сектору національної економіки, оскільки банківські установи у ході здійснення своєї діяльності використовують не тільки власні кошти, але й вкладення своїх клієнтів — фізичних та юридичних осіб. Наявність значного рівня ризику у банківській діяльності може призвести до неочікуваних втрат, зокрема втрати власних ресурсів та недоотримання запланованого доходу банку. У табл. 1 представимо вплив ризиків на фінансову стійкість комерційних банків України у період з 2016-2020 рр.

Згідно вищезазначених статистичних даних, можна зробити висновок, що спостерігається збільшення активів банків України, що говорить про підвищення їх фінансової потужності та стабільності. Одночасно протягом 2016-2017 рр. спостерігається зменшення обсягу регулятивного капіталу. Починаючи з 2018 р. існує тенденція до збільшення даного показника, що є позитивним аспектом діяльності банків.

Таблиця 1 – Вплив ризиків на фінансову стійкість банків 2016-2020 рр.

Рік	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість банків, шт.	117	96	82	77	75
Активи банків, усього, млн. грн.	1 254 385	1 256 299	1 336 358	1 360 764	1 494 460
Регулятивний капітал, млн. грн.	129 816,9	109 653,6	115 817,6	126 116,7	150 313,8

Джерело: складено авторами на основі [2]

Для оцінки кредитних ризиків, що є складовими фінансових ризиків використовують різні методи в контексті:

- аналізу платоспроможності позичальника;
- аналізу якості забезпечення позичальником позичкової заборгованості;
- класифікації позикової заборгованості і повноти створеного резерву на можливі втрати по позиках;
- оцінки можливих наслідків у разі неповернення або несвоєчасного повернення основного боргу і відсотків [3].

Проводячи оцінку за вказаними напрямками, банк зменшує можливість отримання кредитного ризику, а отже фінансового ризику загалом. Якщо рівень загального ризику з якоїсь причини не вдається мінімізувати, керівництво банку може прийняти рішення про його обмеження. Уникнення/ухилення від ризику або його зниження до допустимого рівня досягається обмеженням обсягів операцій, у зв'язку з якими виникає ризик, і (або) скороченням періоду, протягом якого банк наражається на відповідний ризик. Обмеження обсягів операцій забезпечує зменшення можливих втрат, а скорочення ризикового періоду дає змогу знизити ймовірність настання негативної події.

У своїй діяльності банки можуть використовувати тактику уникнення ризику, відмовляючись від проведення певних фінансових операцій, освоєння нових ринків, упровадження нових послуг і продуктів та інших дій, які супроводжуються підвищеним ризиком. Але, на відміну від інших видів бізнесу, у банківській практиці такий підхід не завжди прийнятний [4].

Під час процесу управління ризиками банк має застосовувати різні методи їх мінімізації, вдосконалювати відомі та шукати нові підходи до вирішення проблем мінімізації/нейтралізації ризиків банківської діяльності. Водночас банки наражаються й на ризики передусім спричинені факторами зовнішнього середовища, вплинути на які вони неспроможні. У такому випадку ці ризики беруться до уваги під час розрахунків загального рівня ризикованості банку. В цьому випадку «банк може знизити рівень інших ризиків, щоб не допустити перевищення рівня сукупного ризику банку допустимого рівня» [5].

Визначення оцінки фінансових ризиків є важливим аспектом в ризик-менеджменті банку, що серед інших полягає у визначенні їх рівня та встановленні припустимих меж. Саме оцінка рівня фінансових ризиків дає змогу банку здійснювати управлінські дії щодо мінімізації цих ризиків. Реалізація процесу управління банківськими ризиками потребує створення відповідної системи управління. Сучасні тенденції висувають більш жорсткі вимоги до системи управління банківськими ризиками, яка за своїм складом та змістом завдань, що вирішуються відповідними її підсистемами, повинна забезпечувати досягнення поставлених комерційним банком цілей в рамках обраної стратегії і тактики та проводимої ним кредитної політики.

Список використаних джерел

1. Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 283 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
3. Антків, В. В. Ризики банківської справи : особливості оцінки та способи мінімізації : диплом. робота за освіт.- кваліф. рівнем «магістр» : спец. 8.03050802 – банківська справа / Володимир Васильович Антків ; наук. керівник д. е. н., проф. О. В. Дзюблюк. – Тернопіль, 2013. – 101 с.
4. Белова І. В. Дослідження грошово-кредитного ринку : навчальний посібник / І. В. Белова. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 147 с.

Кобзар К. М., здобувачка вищої освіти 3 курсу, група ФК-181
Науковий керівник – **Холявко Н. І.**, д.е.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА МАЛИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ

Спалах епідемії вірусу COVID-19, який перетворився на пандемію світового масштабу, здійснив радикальний вплив на розвиток економічних процесів як в Україні, так і в усьому світі. Економічно розвинені країни Західної Європи та Північної Америки мають значні фінансові ресурси та потужні грошово-кредитні інструменти для підтримки своїх національних економіки на належному рівні функціонування, а також спроможні забезпечити порівняно швидкий та безболісний вихід з економічної кризи, спричиненої пандемією. Проте подібні умови і підтримка з боку держави, на жаль, не прослідковуються в низці країн з економікою, що розвивається, зокрема і в Україні. Саме тому сьогодні особливої актуальності набуває необхідність аналізу впливу кризових процесів на розвиток малого бізнесу в Україні, а також виявлення сфер економічної діяльності, які зазнали найбільшого удару та понесли найбільших збитків в результаті введення карантинних обмежень. Такий аналіз дозволить у майбутньому сформувати цілісну стратегію виходу української економіки з кризового стану.

Запровадження карантинних обмежень в Україні виявилось величезним викликом для малих і середніх підприємств, фізичних осіб-підприємців. Варто зазначити, що рішення щодо термінів та умов карантину в державі уряд приймав на основі погодження в тому числі з представниками вітчизняного бізнесу, а головний акцент при цьому робився на мінімізацію негативного впливу пандемії на малий бізнес. Зокрема, було запроваджено програми підтримки бізнесу, орієнтовані на зменшення фінансового навантаження на підприємства з боку держави, а саме: для зниження податкового навантаження на час дії карантину підприємства звільнялись від нарахування плати за землю, яка використовується в господарській діяльності; діяло обмеження на застосування більшості штрафів за порушення податкового законодавства; надано дозвіл фізичним особам-підприємцям тимчасово не заповнювати книгу обліку доходів; розширено можливості отримання фінансової і нефінансової допомоги на розвиток бізнесу у рамках відповідних державних програм; Національний банк України рекомендував банкам ввести особливий пільговий період обслуговування кредитів для населення та бізнесу [1].

Однак запропоновані урядові послаблення і пільги виявились неспроможними повністю усунути негативні наслідки карантинних обмежень, що вводились з різною інтенсивністю в різні періоди та в різних регіонах в залежності від епідеміологічної ситуації. Низка малих підприємств, на жаль, припинила своє функціонування через недоотримання необхідного обсягу прибутку, що було спричинено зниженням споживчого попиту та ліквідності. Особливого удару зазнали підприємства готельно-ресторанного бізнесу, сфери послуг і перевезень.

Часта зміна умов ведення підприємницької діяльності, постійні обмеження та неможливість прогнозування на середньо- та довгостроковий періоди поступово призводять до зменшення рівня ділової активності в країні, що у свою чергу супроводжується зростанням безробіття та зниженням валового внутрішнього продукту країни. Так, на початку квітня 2020 р. були опубліковані результати опитування, проведених Спілкою українських підприємців, які засвідчили, що близько 60%